

Efter 10 år i dansk landbrug købte Razvan Gheorghiu i 2009 en nedlagt statsdrevet svineproduktion i det nordøstlige Rumænien, hvor han nu har 390 søer. Privatfoto.

Hestevogne præger stadig billedet i Rumænien og vidner om, at landet trods en kraftig økonomisk vækst i de seneste år stadig er langt bagud i forhold til de fleste andre lande i EU. Foto: Henrik Lomholt Rasmussen.

25-årige Andrei Bizdiga ser lyst på sin fremtid som rumænsk landmand og har ingen planer om at arbejde på en dansk gård. Foto: Henrik Lomholt Rasmussen.

Derfor bliver de rumænske medhjælpere hjemme

Den tidligere stabile og talstærke tilgang af rumænske medhjælpere i danske stalde dør ud som følge af høj økonomisk vækst i Rumænien.

Af Henrik Lomholt Rasmussen
hlo@landbrugsmediere.dk

Leverandøren siger stop

I serien om udlændinge i dansk landbrug ser Udlændinge i dansk landbrug sig tilbage på, hvorfor stadig færre rumænere arbejder i danske svinstalde og kvægbedrifter.

tusindvis af medhjælpere til dansk landbrug. De seneste år er strømmen dog aftaget kraft-

igt, oplyser skolens forstander Constantin Timu. Flere år med høj økonomisk vækst - 8 procent sidste år - har skabt jobs og gjort en fremtid i Rumænien mere attraktiv.

»De unge kan se flere muligheder end før. Det får dem til at blive her frem for at sige farvel til familie og venner og rejse til eksempelvis Danmark, siger Constantin Timu og understreger sin glæde over forbindelsen til dansk landbrug.

»Ud over at sikre mange unge rumænere et job har rumænsk landbrug fået en masse viden og erfaring, ikke mindst via elever, som tog til Danmark og siden kom tilbage. De er gode rollemødelere og kan implementere input fra det bioteknologiske danske landbrug. Det er vigtigt nu, hvor vi med egne offentlige midler og støtte fra EU sætter på at støtte lokale iværksættere, der skaber vækst og arbejdspladser i bl.a. landbruget,« forklarer Constantin Timu.

Farvel til Danmark

Blandt disse iværksættere er Razvan Gheorghiu. Efter 10 år i en dansk svineproduktion købte han i 2009 med opsparede penge og banklån et nedlagt og tidligere statsdrevet svinefarm i Gorban kommune nær

grænsen til Moldova i et kompagniskab. Hans kompagnon står for de 800 ha jord, mens Razvan Gheorghiu har ansvar for gården med 390 søer, som får 32 smågrise årligt i snit.

»Planen er at nå op på 600-700 søer. Dem henter vi som polte i Danmark, hvor jeg gennem mine forbindelser også køber brugt inventar til vores stalde. Min kone og jeg var nært til et punkt, hvor vi skulle afgøre, dels om vi fortsat ville være fjendt fra familien og venner, dels om vores børn skulle være danske eller rumænske. Vi valgte det sidste,« fortæller Razvan Gheorghiu.

Han har stadig kontakt til nogle af sine nu tidligere rumænske kolleger, som blev i Danmark.

»Flere af dem har forladt landbruget til fordel for jobs på fabrikker og virksomheder som Vestas, hvor arbejdstiden er mere familievælst og lønnen bedre,« konstaterer Razvan Gheorghiu.

Han har stadig kontakt til nogle af sine nu tidligere rumænske kolleger, som blev i Danmark.

»Flere af dem har forladt landbruget til fordel for jobs på fabrikker og virksomheder som Vestas, hvor arbejdstiden er mere familievælst og lønnen bedre,« konstaterer Razvan Gheorghiu.

Savnede familien

Nogle måneder om året tager han nordpå og arbejder på en dansk gård som supplement til indtægten fra sin svineproduktion.

»Priserne følger den tyske notering. Men det er svært at

drive landbrug i Rumænien, bl.a. på grund af bureaukrati og korruption. Det går dog fremad, og nu sætter vi på at kunne styrke vores landbrug og skabe gode arbejdspladser i faget for at gøre det mere attraktivt,« fastslår Razvan Gheorghiu, der har et ansatte.

Blandt dem er Ion Plamadela. Efter 14 år i danske svinstalde har han siden januar været fodermester hos Razvan Gheorghiu.

»Min kone savnede sine forældre, der sad alene hernelde, og oveni. Desuden vil jeg gerne se mine børn vokse op i Rumænien og være med til at bygge landet op, nu hvor der er kommet et grundlag at arbejde ud fra,« forklarer Ion Plamadela.

Så selv om han havde et dansk job på hånden og, med egne ord, »kunne have købt et hus i Vejle for 1,5 mio. kr. kontant for de penge, vi havde sparet op, rejste han, konen og de to børn hjem i 2017.

Parret købte en byggegrund og opførte et hus i Iasi, der er på størrelse med Aarhus. Herfra pendler Ion Plamadela en time til og fra sit fodermesterjob.

»Jeg tjener 7.500 kroner om måneden og er tilfreds, selv om jeg kunne have tjent fire gange så meget i Danmark.

Armoden lurер overalt i Rumænien

Langt fra alle rumænere nyder godt af landets økonomiske opsving.

Af Henrik Lomholt Rasmussen
hlo@landbrugsmediere.dk

Solstrålerne, der strømmer ind mellem de frønnede brædder i kostalden, er stort set de eneste lyspunkter i Iacob Petrus tilværelse. Den 49-årige landmand marker nemlig ikke meget til den rivende økonomiske udvikling, som Rumænien har været inde i de seneste år.

»Min kone og jeg er syvende generation på gården. Vi slider og slæber for at holde skindet på næsen og bruger stort set hele vores ringe indtægt til at sikre vores dotters uddannelser i regionsoverhovedstaden Iasi en lille time herfra,« siger Iacob Petru og klapper en af sine fire malkekoer.

»De giver kun 10 liter mælk om da-

gen, fordi vi ikke har råd til at give dem ordentligt foder,« konstaterer Iacob Petru, som tjener en skilling ved at sælge mælken og andre produkter til folk i landsbyen.

Men kundefredsen svinder ind.

»Kun de gamle er tilbage. De yngre søger til byen. Livet på landet dør ud,« sukker Iacob Petru, der for nylig så en af sine tre heste gå bort af alderdom.

»Vi har ikke råd til at købe en ny. En af de andre heste er 27 år. Vi bruger dem til at trække ploven og andet markarbejde samt til hestevognen. Den er vores eneste transportmiddel,« fortæller Iacob Petru.

Mange hestevogne

Talrige møder med hestevogne på landevejen tilbage til Iasi viser, at Rumænien trods en økonomisk vækst på 8 procent sidste år, stadig flere udenlandske investeringer og massiv EU-støtte endnu er langt bagud i forhold til de

fleste andre lande i EU. Det gælder ikke kun på landbrugsområdet, fastslår 21-årige Delia Ionescu, som LandbrugsAvisen møder på en grusvej i landsbyen Gorban.

»Om jeg bor her? Niks, jeg tog til Østrig for længe siden og uddannede mig til sygeplejerske. Min kæreste og jeg besøger min bedstefar, der som mange andre rumænere lider under de elendige forhold i landet,« fastslår Delia Ionescu og fortsætter:

»Han får 700 kr. om måneden i folkepension. Det rækker hverken til mad eller medicin. Den er der for øvrigt intet af på hospitalerne, med mindre man betaler korrupte læger for at få den. De dygtige læger og sygeplejersker er for længe rejst til udlandet. Skolerne står det heller ikke meget bedre til, med og lønningerne for den almindelige rumæner er helt i bund, mens politikere og magthavere har travlt med at fylde deres lommer. Der er ingen fremtid i dette land.»

På deres gård lidt uden for den driftige storby Iasi marker Iacob Petru og hans kone ikke meget til Rumæniens økonomiske opsving. Foto: Henrik Lomholt Rasmussen.

Rumænsk rekordvækst hviler på usikkert grundlag

8 procent økonomisk vækst i 2017, stigning i de udenlandske investeringer, flere arbejdspladser og øget forbrug som følge af skattelettelser og højere lønninger samt offentlige tilskud til udvikling og research i diverse sektorer. Rumæniens buldrer dedud, men væksten hviler på et skrøbeligt fundament. Det siger Søren Riisshøj, østeuropækspecialist og lektor emeritus ved SDU.

»Man har haft succes et stykke af vejen. Strukturreformene kan hjælpe landet til at blive uafhængigt af overførsler fra de cirka 3,6 mio. rumænere i udlandet. Den hårde kurs mod den udbredte korruption med arrestationer af toppolitikere for åbent tæppe har også haft effekt. Men Rumæniens økonomi ser ud til at være overophedet. Sænkningerne af skatterne skete for at tækk

vælgerne, men er ufinansierede og er en bombe under statsbudgettet,« advarer Søren Riisshøj. Den anden trussel er en spændt politisk situation. Regeringen og landets præsident er i åben strid, og kritik fra oppositionen sender folk i demonstrationer på gaden. Men om oppositionen har egentlige alternativer er ifølge Søren Riisshøj uvist:

»Formålet er at skabe tilfredshed, så man kan vinde det næste valg. Resten står åbent. Åbent står også spørgsmålet om, hvorvidt Rumænien vil fortsætte himmelflugten eller mavelandene i Sotseahavet og gå til bunds.

»Problemer med at danne en duelig regering - der i en ny tendens også har ramt liberale lande - behøver ikke at gå ud over økonomien,« siger Søren Riisshøj.

Rumænsk landbrug

Husdyr pr. 1.12.2017 (mio. hoveder)

	Rumænien	Danmark
Kvæg	2 (15 pr. ha)	1,6 (60 pr. ha)
Svin	4,4 (51 pr. ha)	12,3 (541 pr. ha)
Får og geder	11,5 (88 pr. ha)*	0,15
Fjerkræ	73,3	21,5

*EUs fjerdestørste antal efter UK, Spanien og Grækenland

Afgrøder pr. 1.12.17 (mio. tons)

	Rumænien
Hvede	10 *
Byg	1,9
Majs	14,3**

*EUs femtestørste producent, 25 pct. vækst ift. 2016

**EUs næststørste producent, 33 pct. vækst ift. 2016

Kilde: Rumæniens nationale institut for statistik, www.insse.ro, og Danmarks Statistik

After 10 years in Danish agriculture, Razvan Gheorghiu bought an old state-operated pig farm in Northeast Romania in 2009, where he now has 390 sows. Private photo.

Horse wagons are still present in Romania and show how the country, despite strong economic growth the past years, is still far behind compared to most other countries in the EU. Photo: Henrik Lomholt Rasmussen.

Romania

- Area: 238,391 km² (40 percent cultivated, 20 percent for livestock, 29 percent forest, 11 percent other)
 - Population: 19.6 mil. (-0.33 percent growth in 2017)
 - Migrants: 3.6 mil. (of this 2.3 mil. in EU-countries, 24.000 in Denmark)
 - Capital: Bucharest
 - Currency: Lei (1 lei = 1.60 DKK/0.23 USD.)
 - BNP: 2,985 b. DKK/0.45 b. USD. (2017).
- Agriculture make up 4.2 percent of BNP.
- BNP pr. resident: 151,000 DKK/22,550 USD (2017), 10 percent growth compared to 2015
 - Economic growth in 2017: 8 percent
 - EU-member since 1.1.2007
 - Source: CIA World Factbook

The supplier is calling it quits

In the series of foreigners in Danish agriculture, the newspaper LandbrugsAvisen has travelled to the area of Iasi in Northeast Romania to look closer into why the number of Romanian workers in Danish pig stables and cattle farms is decreasing.

This is why the Romanian assistants stay at home

The previous steady and strong increase in Romanian assistants in the Danish stables is decreasing because of economic growth in Romania.

By Henrik Lomholt Rasmussen hlo@landbrugsmedierne.dk

Travel to Denmark to work in a stable? Why would I do that? 25-year-old Andrei Bizdiga laughs loudly.

>Listen, years ago it really paid off going to Denmark, but now we have really good opportunities in Romanian agriculture if you are willing to work hard and stay focused. I'm ready for that<, explains Andrei Bizdiga.

Together with his father, he runs three farms with 20 employees, 50 milk cows, pigs and wild boar as well as fields half an hour drive from the capital of the region Iasi in northeastern Romania. This is where Andrei Bizdiga got his qualification from the school of agriculture in the city Miroslava last year. The school initiated collaboration with Borris School of Agriculture in Denmark in the late fifties and has provided Danish agriculture with thousands of assistants. However, the last couple of years the stream of assistants has decreased rapidly, informs the school's principal Constantin Timu. Several years with bigger economic growth – 8 percent last year – has created jobs and made a future in Romania more desirable.

> The young ones can see far more opportunities than before. This makes them stay here as opposed to saying goodbye to family and friends to travel to for example Denmark<, says Constantin Timu and highlights his delight to the connection to Danish agriculture.

> Besides providing a lot of young Romanians with a job, Romanian agriculture has obtained a lot of knowledge and experience, especially through students that went to Denmark and came back afterwards. They are great role models and can implement input from the very high-tech Danish agriculture. This is important now that we with our own public funds and support from EU concentrate on supporting local entrepreneurs, who contribute with growth and jobs within agriculture amongst others<, Constantin Timu explains.

Farewell to Denmark

Among these entrepreneurs is Razvan Gheorghiu. In 2009, after 10 years on a Danish pig farm he bought with savings and loan an old state-operated pig farm in Gorban municipality near the border to Moldova in a partnership. His partner is in charge of the 800 acres of land, while Razvan Gheorghiu is responsible for the farm with 390 sows, which yearly has around 32 piglets per sow on an average.

> The plan is to have around 600-700 sows. We pick these up as young pigs in Denmark, where I also buy secondhand inventory for our stables through my connections. My wife and I reached a point where we needed to decide whether we wanted to continue being far away from our family and friends and whether our children should grow up to be Danish or Romanian. We chose the latter<, tells Razvan Gheorghiu.

He still keeps in touch with some of his now former Romanian colleagues who decided to stay in Denmark.

> A lot of them have left agriculture in favor of jobs in factories and companies such as Vestas, where the working hours are more 'family friendly' and the pay is better<, Razvan Gheorghiu points out with a slight Central Jutlandic accent.

Was missing the family

Some months during the year, he travels north and works on a Danish farm to supply the income from his pig farm.

> The prices follow the German quotation. But it is hard to run a farm in Romania, especially because of bureaucracy and corruption. This is, however, improving slowly, and now we focus on strengthening our farm and creating good jobs in this field to make it more attractive<, states Razvan Gheorghiu clearly, who now has 8 employees.

Among these is Ion Plamadeala. After 14 years in Danish pig stables, he has now been herdsman for Razvan Gheorghiu since January.

> My wife missed her parents, who were down here alone and vice versa. Furthermore, I would like to see my children grow up in Romania and help rebuild the country now that we have established something to work from<, Ion Plamadeala explains.